

Helena Pietrzak

"Testament, Erbvertrag, Schenkung", Wolfgang Däubler, München 2004 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 48/1-2, 276-278

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

historia, teologia, prawo i inne) (s. 9-14), oraz wstępem (s. 15-17). Zaś całość zamyka zakończenie (s. 125-126) i spis treści.

Celem studium przeprowadzonego przez ks. J. Nowaka SAC było ukazanie prawodawstwa liturgicznego, które służy Kościołowi i rozwojowi duchowemu wiernych. Autor próbuje z dużą wnikliwością wykazać, iż założenie teologiczne *Vaticanum II* wprowadziło „nowego ducha” w przepisy liturgiczne. Posoborowa legislacja liturgiczna nie jest już rubrycyzmem, lecz tworzeniem norm, które zakładają teologiczne przygotowanie zarówno duchownych jak i świeckich. Tym samym, obecnie obowiązujące przepisy liturgiczne stawiają na duchowo – intelektualne podejście do prawodawstwa liturgicznego, które może stawać się szansą rozwoju wewnętrznego wspólczesnego chrześcijaństwa.

Zaprezentowana książka jest ogromną pomocą dla wszystkich którzy włączają się w dyskusję nad przeżywaną liturgią, a jednocześnie daje ona podstawę do zabrania głosu w debatach nad kierunkiem stanowienia prawa na różnych forach naukowych. Pojawiające się wciąż nowe sugestie np. dotyczące celebracji Eucharystii, stają się bardziej zrozumiałe i zasadne, właśnie po lekturze książki Ks. Nowaka.

Ks. Kazimierz Dullak

Wolfgang Däubler, *Testament. Erbvertrag. Schenkung*, München 2004, ss. 284

Od kilku lat wzbogacając dorobek niemieckiego prawa spadkowego prace poświęcone najważniejszym instrumentom skutecznego zabezpieczenia na wypadek śmierci, takim jak: testament, umowa o dziedziczeniu, darowizna (*Testament, Erbvertrag, Schenkung*). Zagadnienie to, posiadające w Niemczech bogatą literaturę, nie przestaje być przedmiotem ciągłej dyskusji i kolejnych, pojawiających się na rynku wydawniczym nowych opracowań. Wydaje się, że motywy zainteresowania tematem określa już we wstępie sam autor omawianego opracowania – prof. dr Wolfgang Däubler, wykładowca prawa cywilnego, gospodarczego i prawa pracy na Uniwersytecie w Bremie. Autor zaznacza, iż poruszana problematyka funkcjonujących w niemieckim prawie spadkowym form zabezpieczenia na wypadek śmierci, odnosi się do różnych możliwości praktycznego decydowania o losie własnego majątku w przyszłości. To ujęcie praktyczne wynika, jak określa autor, z dostrzegania „nieaktywności” osób, które pozostawiają po śmierci jakiś majątek i nie sporządzają testamentu. Przyczyn takiego stanu rzeczy, jak podkreśla autor, można się jedynie domyślać. Dla wielu ludzi własna śmierć jest tematem tabu, którego nie chcą oni poruszać. Sporządzenie testamentu byłoby w ich odczuciu swoistym zakończe-

niem własnej aktywności. Być może trudno im się zdecydować, kogo powinni uwzględnić w testamencie. Tym bardziej, że uczucia sympatii i antypatii wobec określonych osób mogą nie być na tyle silne, by móc podjąć jednoznaczną decyzję.

Niewątpliwie sytuacja będzie wyglądała nieco inaczej, jak podkreśla autor, gdy przyszły spadkodawca uwzględni darowizny i inne czynności prawne między żyjącymi. Często znaczna część istniejącego majątku jest dzielona pomiędzy członków rodziny spadkodawcy jeszcze przed jego śmiercią. Tym bardziej, że darowizny łatwiej dokonać niż zapisu testamentowego. Nie ma tu zahamowań związanych z tematem tabu, jakim jest śmierć. Nierzadko też aktowi darowizny towarzyszy nadzieja na stabilizację czy poprawę relacji z obdarowanym, który być może okaże darczyńcy swoją wdzięczność.

Uwzględniając, zatem darowizny czynione w starszym wieku, konstatuje autor, przypuszczalnie tylko nieliczni rezygnują z jakiegokolwiek formy zabezpieczenia na wypadek śmierci.

W logicznym porządku czytelnik dalej zapoznaje się z nabyciem praw i obowiązków wchodzących w skład spadku. Pierwszy rozdział, zatytułowany „*Die gesetzliche Erbfolge*”, poświęca autor szczegółom dziedziczenia ustawowego. Analizując porządek dziedziczenia, zastanawia się nad świadomością możliwości dokonania zmian przez przyszłego spadkodawcę. Tym bardziej, że brak aktywności związanej z dokonaniem czynności prawnych za życia, a związanych z masą spadkową, przyczynia się do zatwierdzenia porządku dziedziczenia określonego przez ustawę. Jako ustawowy porządek, zastępuje wolę spadkodawcy, która nie została wyrażona. Przyczyn braku woli może być wiele, niektóre wynikają ze świadomej decyzji zmarłego (spadkodawca wówczas akceptuje ustawowy porządek dziedziczenia), inne natomiast wynikają z niemożliwości faktycznej (np. nieznanomość instytucji testamentu) lub prawnej. Autor w dalszej części tego rozdziału dokonuje w sposób systematyczny prezentacji doktryny w kwestii prawa do zachowku, przysługującego najbliższemu. Ponadto zapoznaje czytelnika z sytuacją prawną obcokrajowców (także będących partnerami obywateli Niemiec) w relacji do omawianego zagadnienia oraz dokonuje porównania niemieckiego prawa spadkowego do regulacji innych państw, m.in. Francji, Turcji, Włoch.

W rozdziale drugim („*Erbschaftsteuerrecht*”), w sposób rzetelny autor omawia najistotniejsze kwestie wynikające z *ustawy o podatku od spadków*. Stara się przeanalizować wszystkie możliwe sytuacje prawne, w których może znaleźć się przyszły spadkodawca. Dlatego też podaje rozwiązania praktyczne, umożliwiające obejście wysokich podatków dla fiskusa (np. możliwość podziału spadku pomiędzy różne osoby, czy też poczynienie darowizn).

W trzecim rozdziale, najobszerniejszym i centralnie umieszczonym w omawianym opracowaniu („*Instrumente zur Vorsorge für den Todesfall*”), autor przechodzi

bezpośrednio do analizy tematu pracy. Wymienia w podpunktach poszczególne instrumenty skutecznego zabezpieczenia na wypadek śmierci, będące do dyspozycji przy „planowaniu spadku”. Omawia najpierw podstawowe pojęcia możliwych form zabezpieczenia na wypadek śmierci, tj.: testamentu (*Testament*), umowy o dziedziczeniu (*Erbvertrag*), darowizny (*Schenkung*), a następnie różne korelacje pomiędzy tymi formami. Poddaje głębszej analizie „testamenty wspólne” w odniesieniu do ich ważności, wymogów formalnych i ostateczności decyzji podjętych przez testatorów.

Z kolei rozdział czwarty, określony jako „*Wem gebe ich mein Vermögen?*” autor poświęcił problemom praktycznym osób, które otrzymały określony majątek spadkowy. Powołując się na określone przypadki dokonuje podziału przedmiotów, które mogą być podstawą rozporządzenia z mocy testamentu lub umowy o dziedziczeniu.

Następnie w rozdziale piątym („Anordnungen in bezug auf das zugewendete Vermögen”) autor rozważa przypadki nieco bardziej skomplikowane. W kontekście możliwości powołania tzw. wykonawcy testamentu, który zarządza spadkiem za życia spadkobierców, podaje szereg rozwiązań praktycznych – rad, możliwych do wykorzystania.

Podobnie w kolejnym rozdziale, szóstym („Wichtige Anwendungsfälle”) omawia szereg istotnych problemów natury formalnej z uwzględnieniem najbardziej korzystnych rozwiązań prawa spadkowego, które zabezpieczają bliskich przed ingerencją np. urzędu ds. socjalnych (stąd szeroko omawiany „testament berliński”) czy też przed nadmiernymi obciążeniami podatkowymi.

W dwóch ostatnich rozdziałach – siódmym („Die Gründung einer Stiftung”) oraz ósmym („Vorsorgevollmacht und andere die Person betreffende Anordnungen”) omawia autor zagadnienia szczególne, związane z dziedziczeniem majątku wykorzystywanego w działalności gospodarczej (tj. fundacja na wypadek śmierci, czy też pełnomocnictwo i polecenie).

Całość pracy zamyka krótkie podsumowanie, uzupełnione wzorami pism procesowych. Dzięki temu opracowanie służyć może za poradnik praktyczny po mechanizmach skutecznego zabezpieczenia na wypadek śmierci. Nie należy jednak sądzić, iż przyszedł czytelnik książki autorstwa Wolfganga Däublera, ma przed sobą typowe studium z zakresu niemieckiego prawa spadkowego. „*Testament, Erbvertrag, Schenkung*” to raczej systematyczna analiza praktycznego podejścia do instrumentów skutecznego zabezpieczenia na wypadek śmierci. Sama konstrukcja pracy, pozbawiona bibliografii, nie daje możliwości szerszego zapoznania się z omawianym zagadnieniem. Można uznać, że autor skupił się głównie na czytelniku, który może w przyszłości poszukiwać rozwiązań prawnych w zakresie prawa spadkowego.